

De koe in de kringloop

Inleiding

Via de lessen van Boerderijeducatie Gooi en Vechtstreek worden leerlingen uitgenodigd kennis te maken met een boerderij in de Gooi en Vechtstreek. Er is een tiental bedrijven, waarvan de meeste bedrijven melkkoeien hebben. Er is ook een gemengd bedrijf (zonder melkkoeien) en een imkerij. Al deze boeren en boerinnen hebben een passie voor hun vak, kennen hun dieren en het omliggende gebied en willen hun enthousiasme voor het boer zijn graag met de leerlingen delen.

Leeswijzer

Deze lessenserie voor groep 7 en 8 bestaat uit een voorbereidingsles, een bezoek aan de boerderij en een verwerkingsles. In deze handleiding zijn ook de antwoorden opgenomen van de werkbladen die u als bijlage kunt downloaden.

Doelen

De leerlingen verwerven kennis en inzicht in de werkzaamheden, producten en dieren van de boerderij.

- De leerlingen kunnen minimaal drie werkzaamheden noemen op een melkvee- of vleesveebedrijf
- De leerlingen leren wat koeien eten, waar dat voedsel vandaan komt en hoe de vertering werkt
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom mest nuttig is
- De leerlingen beleven de werkzaamheden en de sfeer van de boerderij
- De leerlingen maken kennis met het weiland als leefgebied voor verschillende organismen
- De leerlingen leren hun opgedane kennis en ervaringen bespreken en ordenen

Aansluiting bij kerndoelen en methodes

Deze lessenserie geeft invulling aan de volgende kerndoelen:

- 40 - De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.
- 41 - De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.

Lesopzet (zie bijlagen voor de uitwerking van de lessen)

Les	Nodig	Tijdsduur
1: Introductie	<p>U kunt het bezoek aan de boerderij in de klas voorbereiden. U kunt een keuze maken uit één of meer van onderstaande activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkbladen voor op school, naar keuze door de docent in te zetten. Deze zijn ontwikkeld i.s.m. Omgevingseducatie Gooi, Vecht- en Eemstreek. De werkbladen zijn te vinden op www.boerderij-educatie.nl. De antwoorden zijn als bijlage bijgevoegd. • Zuivel NL heeft een magazine ontwikkeld specifiek over de melkveehouderij. Deze zal door Zuivel NL naar de school worden toegezonden. • Digibord • Voorbereiding op het bezoek d.m.v. een gesprek met de leerlingen 	60 minuten
2: Boerderijbezoek	Instructie en achtergrondinformatie voor de begeleiders	2 uur + reistijd
3: Verwerking	<p>Bespreken van het bezoek: hoe vond je het op de boerderij? Wat heb je er geleerd wat je nog niet wist?</p> <p>De leerlingen maken een poster of verslag van hun boerderijbezoek. Dit onderdeel kan de docent naar eigen inzicht invullen.</p>	60-90 minuten

Organisatie

Vorbereiding

- Begin ongeveer een week van tevoren met de voorbereidende lessen
- Regel op tijd begeleiders (minimaal een ouder per zes leerlingen) en vervoer naar de boerderij. Geef elke begeleider een print van de bijlage: 'Instructie en achtergrondinformatie voor de begeleiders'.
- Verdeel de klas in groepjes van 3 tot 5 leerlingen (maximaal 6 groepjes).
- Koppel een groepje leerlingen aan een begeleidende ouder.
- Het is handig om uzelf vrij te roosteren, zodat u de ouders kunt begeleiden en het contact met de boer of boerin kunt onderhouden.
- Denk aan de regelgeving wat betreft veiligheid en organisatie, die de school stelt voor het doen van uitstapjes als deze boerderijlessen.

Op de boerderij

- De boer(in) ontvangt de groep op de boerderij. Hij of zij vertelt over de boerderij en over de opdrachten tijdens een korte rondleiding.
- Na een korte pauze gaat elk groepje samen met een ouder en de werkbladen op pad. Er staan verschillende opdrachten op de werkbladen, die op verschillende plekken op de boerderij uitgevoerd moeten worden. Elk groepje begint op een andere plek, zodat ze elkaar niet in de weg lopen.
- De leerkracht loopt rond, helpt begeleiders en onderhoudt contact met de boer.
- Ongeveer 10 minuten voor vertrek zorgt de leerkracht dat alle leerlingen op een afgesproken plek bij elkaar komen.

Aanvullend materiaal

Er is, behalve het bijgevoegde materiaal nog veel meer lesmateriaal beschikbaar over de boerderij voor groep 7/8:

- Bekijk filmclips over "het melken" op www.boerderij-educatie.nl (bij onderdeel lesmateriaal) of over "de koe" en "zuivel" op www.schooltv.nl/beeldbank.
- <http://www.zuivelonline.nl/hoofd/4/onderwijs.html>: alles over herkomst van zuivel en zuivelproducten; kant en klaar lesmateriaal is op te vragen.
- www.hetkleineloo.nl: posters en lesmateriaal is digitaal beschikbaar en kan ook besteld worden.
- Bekijk en beluister weidevogels zoals kievit, grutto en tureluur op http://www.vogelbescherming.nl/vogels_kijken/vogelgids of www.vogelgeluid.nl
- www.grasspriet.be: Belgische site voor plattelandseducatie, met veel informatie, opdrachten, ideeën voor activiteiten, een begrippenbibliotheek, taal- en rekenopdrachten. Alle materiaal is digitaal beschikbaar.

Evaluatie

De leerkracht ontvangt na afloop van het bezoek een online evaluatieformulier. Wij stellen het op prijs als u dit wilt invullen.

Colofon

'Boerderijeducatie Gooi en Vechtstreek' is een initiatief van de Agrarische Natuurvereniging Vechtvallei en LTO-Noord afdeling Gooi, Vecht en Amstelstreek, uitgevoerd i.s.m. NME Gooi en Vechtstreek/ Omgevingseducatie Gooi, Vecht- en Eemstreek.

Het lesmateriaal voor de groepen 7 en 8 is gebaseerd op:

- NME Amstelveen
- Met de klas de boer op
- Van fok tot kok
- Het Kleine Loo

Bijlage 1: uitwerking van de lessen

Les 1: introductie

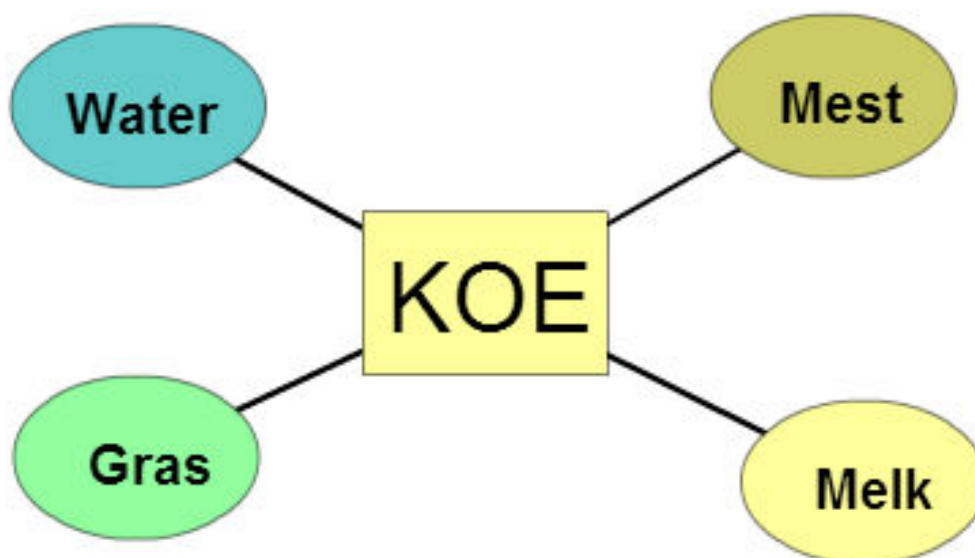
Voorbereiding	Via www.boerderij-educatie.nl : <ul style="list-style-type: none"> • Werkbladen downloaden, selecteren en kopiëren • Digitaal materiaal selecteren 	
Doelen	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kunnen minimaal drie werkzaamheden noemen op een melkvee- of vleesveebedrijf • De leerlingen leren wat koeien eten, waar dat voedsel vandaan komt en hoe de vertering werkt • De leerlingen kunnen uitleggen waarom mest nuttig is • Voorbereiding op het boerderijbezoek 	
Introductie	Gesprek met de leerlingen, digibord, werkbladen	30 min.
Vorbereiden boerderijbezoek	Het boerderijbezoek - <i>Hoe, wat en regels</i>	5 min.

Introductie - De koe in de kringloop

Vertel de leerlingen dat ze op bezoek gaan bij een boerenbedrijf. Vraag kort naar de ervaringen, die ze al eerder hebben opgedaan op een boerderij. Wie is er wel eens op een boerderij geweest? Wat produceerde de boer, welke dieren waren er? Wat was leuk, wat vond je het meest bijzonder?

- 1) Vertel de leerlingen dat we in deze lessen inzoomen op de koe. We stellen onszelf de vraag: wat gaat er in en wat komt er weer uit? Wat kunnen ze daar over vertellen?
- 2) Maak een bordschema of woordspinnet met als basis de koe. Laat de kinderen bepalen welke woorden er bij kunnen. Gebruik hierbij bijvoorbeeld <http://www.op-expeditie.nl/minicursussen/Hoe-maak-je-een-woordweb-18>

Woordspinnet-voorbeeld 1:

- 3) Bekijk samen met de leerlingen op het digibord de digitale wandplaat “Wat eten onze dieren?” www.akkervoorbouwvoorjou.nl/wandplaat.html
Klik met name op de koe! Behandel de vragen, discussie en opdracht.
(Bekijk op www.boerderij-educatie.nl/lesmateriaal.php en <http://www.metdeklasdeboerop.nl/lesmateriaal> ook de andere suggesties voor filmpjes en digitaal materiaal)
- 4) De leerlingen maken (een selectie van) de volgende werkbladen/opdrachten:
- Boerderijen in de Gooi & Vechtstreek
 - Hoe eet een koe
 - Wat eten koeien
 - Van gras tot kuilvoer
- De werkbladen zijn te downloaden vanaf www.boerderij-educatie.nl/lesmateriaal.php bij de lesmaterialen voor groep 7/8. De antwoorden staan in bijlage 2 van deze handleiding.

Vorbereiding van de leerlingen op boerderijbezoek

Vertel aan de leerlingen:

- Plaats, tijd en vervoersmiddel
- Wie er mee gaan als begeleiders
- Om gepaste kleding (laarzen, regenkleding, warme kleding) aan te trekken die een beetje vies mag worden. Op de boerderij kan het koud zijn!
- Wie in welke groepje zit (klas verdelen in groepjes van 3 tot 5 leerlingen, maximaal 6 groepjes)
- Bespreken regels: hoe gedraag je je bij de boer op zijn erf?
 - Wees rustig bij de dieren.
 - Maak niks kapot, pluk niet zomaar fruit en trek geen gewassen uit.
 - Klim niet zonder toestemming op machines, hooibalen enz. en betreed geen gebouwen waarvan de boer(in) heeft aangegeven dat ze verboden terrein zijn.
 - Sluit hekken en deuren achter je.
 - Was je handen nadat je de dieren hebt geaaid en vóóordat je gaat eten of drinken.
 - Eet en drink niet tussen de dieren, maar alleen op de door de boer(in) aangewezen plek.
 - Voordat we het bedrijf verlaten, maken we onze schoenen en laarzen schoon.
 - Luister naar de boer(in) en de regels van de boerderij!

Les 2: Op bezoek bij de boerderij

Duur	2 uur + reistijd
Doel les boerderij	<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen maken kennis met het boerenbedrijf, de dieren en het landschap. • De leerlingen maken kennis met de onderdelen (gebouwen, machines, dieren enz.) van het boerenbedrijf en de werkzaamheden, die nodig zijn om het product te kunnen leveren.

Lesopbouw op de boerderij

De les op de boerderij staat in het teken van beleven en ervaren. De boer(in) ruimt voldoende tijd in om vragen van de leerlingen te beantwoorden. De les zal door iedere boer anders geven worden. Maar de les zal ongeveer de volgende indeling hebben:

- Aankomst met welkom
- Korte uitleg over het bedrijf en een gezamenlijke wandeling over het erf, zodat de leerlingen zich kunnen oriënteren, eventueel een groepsdemonstratie.
- Pauze met eten en drinken, mogelijkheid tot vragen stellen
- Ca. 6-8 opdrachten die leerlingen in groepjes op het erf, in de stal, in het weiland etc. uitvoeren. De groepjes rouleren.
- Centrale afsluiting

In Gooi en Vechtstreek zijn bijna alle bedrijven melkveebedrijven. De meeste opdrachten op de boerderij zullen dan ook te maken hebben met de productie van melk. Daarnaast hebben bedrijven vaak een moestuin of kas, kippen, schapen of doen ze aan natuurbeheer. Ook deze onderwerpen kunnen aan bod komen tijdens de activiteiten op de boerderij.

Begeleiders

De begeleiders hebben een belangrijke rol bij de uitvoering van de opdrachten op de boerderij. Er is een aparte instructie voor begeleiders met achtergrondinformatie beschikbaar.

Les 3: Verwerking

Doel verwerking	De leerlingen ordenen met elkaar hun ervaringen en de kennis die ze opgedaan hebben tijdens het boerderijbezoek.	
Opdracht 1	Bespreek met de leerlingen: <ol style="list-style-type: none"> Wat vond jij het meest bijzonder? Elke leerling vertelt zijn ervaring. Wat heb je geleerd dat je eerder nog niet wist? Maak met elkaar een inventarisatielijst. Dat kan variëren van zijn van hoe stro ruikt tot het aantal liters melk dat een koe geeft. Maak opnieuw het bordschema 	20 min.
Opdracht 2	Het bezoek in beeld: in groepjes maken de leerlingen het verhaal van hun boerderijbezoek in de vorm van bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> -Een poster of collage -Een stripverhaal -Een gedicht 	30-60 min.

Opdracht 1- Wat vond jij het meest bijzonder en wat heb je geleerd?

Wat vonden de leerlingen het meest bijzondere van het boerderijbezoek? Bespreek de ervaringen.

Maak opnieuw het bordschema en ga na welke details de klas kan toevoegen, zoals:

- Hoeveelheden: liters melk, liters water, liters mest?
- Specifieke woorden: ruwvoer, krachtvoer, kuilvoer

Woordspin-voorbeeld 2:

Opdracht 2 - Het bezoek in woord en beeld

Verdeel de klas in groepjes. Elk groepje krijgt een onderwerp van de boerderij. Op een groot vel zetten ze dit onderwerp centraal door een foto te plakken of een tekening te maken. Vervolgens schrijven ze om de beurt een zin over dit onderwerp op het vel. Elke leerling schrijft twee of drie zinnen.

Bespreek de onderwerpen. Mogelijke onderwerpen veebedrijf: de koeien, de overige dieren, de producten, de werkzaamheden, het boerenleven, de machines, het weiland

Bijlage 2: Antwoorden bij de werkbladen op school

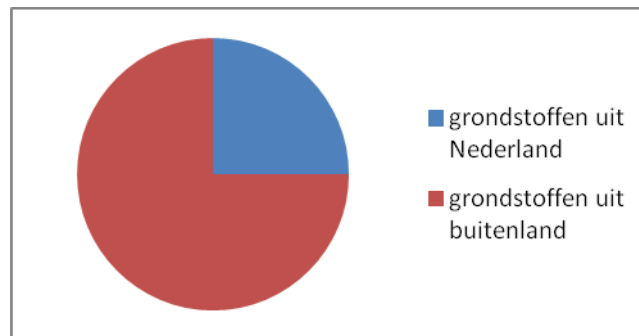
Antwoorden Werkblad "Boerderijen in Gooi en Vechtstreek"

- Je ziet de meeste bedrijven in de Vechtstreek
- Opbouw van de regio:

Plaatsen	Naam van het gebied	Grondsoort
Naarden, Bussum, Huizen, Hilversum, Laren, Blaricum	x het Gooi 0 de Vechtstreek	x Zand 0 Klei 0 Veen
Muiden, Weesp, Wijdmeren, Abcoude	0 het Gooi x de Vechtstreek	0 Zand X Klei 0 Veen

- Je vind de meeste bedrijven in de Vechtstreek omdat kleigrond een goede bodem is voor grasland.

Antwoorden Werkblad "Wat eten koeien?"

Product	Dit maken we voor mensen	Dit blijft over voor dieren
AARDAPPELEN	Patat	Schillen
SINAASAPPELEN	Vruchtvlies, sap	Schillen, pulp
RIJST	Snelkookrijst	Kookwater
SUIKERBIETEN	Suiker	Pulp waar de suiker uit is gehaald
MAIS	Maïs	Reststukjes van de kolf en de plant
MELK	Kaas	Wei

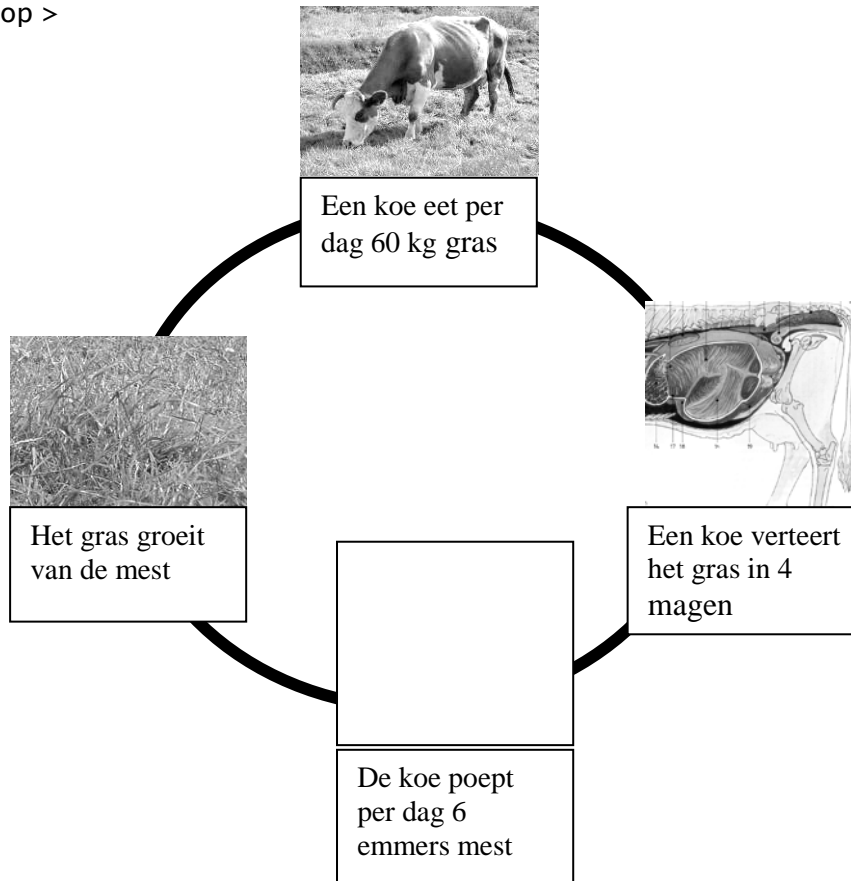

Handleiding docent

Antwoorden werkblad "Hoe eet een koe?"

a. Het voedsel van de koe gaat via de pens vervolgens naar de netmaag, de boekmaag en tenslotte naar de lebmaag.

De koe in de kringloop >

Handleiding docent

Antwoorden werkblad "Van gras tot kuilvoer"

1. Gras wordt bemest met kunstmest of met koeienmest. De **kunstmeststrooier** hangt achter de tractor en strooit kunstmestkorrels op het gras.

2. Koeienpoep is een goede meststof voor het weiland. Het gras groeit er goed van. In de mestput, onder de stal, komt alle koeienpoep terecht. De **mesttank met bemester** zuigt de mest uit de mestput. Daarna rijdt de boer met de machine over het land. De machine spuit de mest in de grond.

3. Een paar keer per jaar maait de boer het gras. Na het maaien ligt het gras eerst een paar dagen op het land om te drogen. Door het gras te schudden met een **schudder** komt het onderste gras boven en kan ook dat drogen in de zon.

4. Als het gras droog is, kan de boer met de **opraapwagen** het gras makkelijk oprapen. Kleine tanden pakken het gras op. De machine snijdt het in stukjes van ongeveer 7 centimeter. Zo kan het gras beter worden samengeperst.

5. Het gras wordt vaak bewaard in een grote bult met samengeperst gras: **de graskuil**. Eroverheen zit altijd plastic. Vaak liggen daar oude tractorbanden bovenop. Hierdoor kan het plastic niet wegwaaien. Het gras blijft hieronder lang goed.

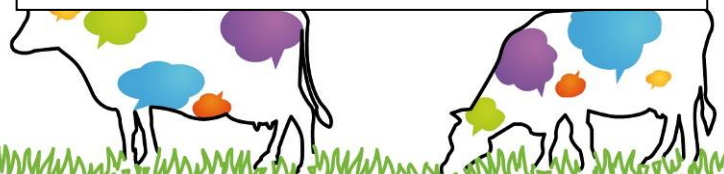
6. Het gedroogde gras wordt ook wel geperst in **balen**. Het wordt verpakt in plastic zodat het lang goed blijft. Kuilgras is het wintervoer voor de koeien.

7. Vroeger werd het gedroogde gras bewaard in de **hooiberg**. Nu gebeurt dat niet zo meer zo vaak.

8. De **voermengwagen** strooit het voer voor het voerhek. Het is een mengsel van verschillende soorten zoals kuilgras, mais, brokjes krachtvoer en stro. Met elke hap die de koe neemt, krijgt ze precies genoeg energie binnen. Hierdoor kan ze veel melk geven.

Bijlage 3: Achtergrondinformatie

De opdrachten op de boerderij kunnen plaatsvinden op het erf, in het weiland, in de stal, in de melkput, bij de koeien, bij de machines, bij de kippen, in de moestuin, bij de schapen of in de boomgaard, afhankelijk van het bedrijf en het seizoen.

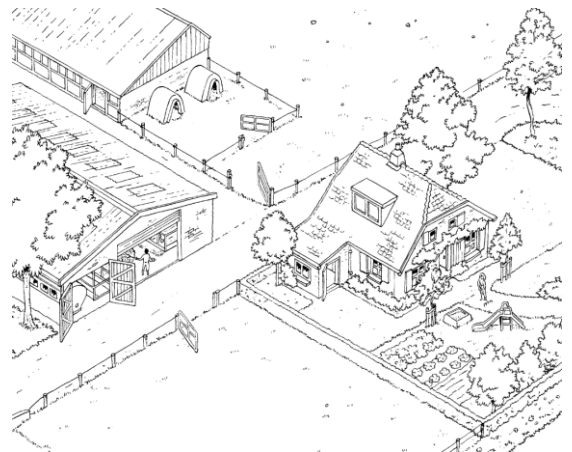
Hieronder volgt enige informatie over kenmerkende onderdelen van de boerderijen.

Op het erf

- Op veel boerenbedrijven zie je een zwart zeil met daarop autobanden, hieronder zit kuilgras of ingekuild maïs. Dit is gras of maïs dat in het voorjaar of in de zomer is gemaaid en 'ingekuild'. Inkuilen wil zeggen dat het gras op een grote hoop op een betonplaat is verzameld. Daarna rijdt de boer er met een zware machine overheen om de lucht eruit te persen en zo bederf te voorkomen. De grashoop wordt met plastic afgedekt. Tegenwoordig zie je op boerderijen ook veel ronde plastic balen. Daar zit ook kuilgras in, dat in het voorjaar meteen op het land in plastic is verpakt.
- In de grote hoge plastic silo's wordt brok (veevoer) en kunstmest opgeslagen.

Het weiland

- Meestal staan koeien in de wei tussen april en oktober, want dan groeit het gras. Koeien die in deze maanden op stal staan, krijgen gemaaid gras.
- Zomers maait de veehouder gras om hooi of kuilgras van te maken (zie ook 'Het erf'). Dit eten de koeien in de winter. Hooi is gedroogd gras. Kuilgras is gemaaid gras waar de lucht is uitperst.
- Soms zijn er in het weiland kleine stukjes gras afgezet. Hier broeden weidevogels en zo worden de nesten beschermd.
- Waar het gras hoger is ligt vaak een koeienvlaai. De koeien eten hier om heen.

In de stal

Het gedeelte in de stal waar de koeien leven, bestaat uit meerdere delen:

- In het eerste gedeelte liggen roosters. Dit zijn betonnen platen met spleten op de vloer. Hier staan de koeien. De poep en plas zakken door de spleten heen en komen in de mestkelder terecht. Met een schuif wordt een paar keer per dag de vloer schoon getrokken. De poep die nog niet door de spleten was gezakt, verdwijnt dan alsnog.
- Het tweede gedeelte is de plek waar de koeien kunnen liggen om te slapen en om te herkauwen. Op de vloer van dit gedeelte ligt meestal zaagsel. Dat is lekker warm en zacht voor een koe.
- Het derde gedeelte is de voergang. Dit is het gedeelte voor het voerhek, waar de boer kuilgras, maïs of hooi voor de koeien neer kan leggen.

Koeien

- In Nederland leven anderhalf miljoen koeien die melk geven. Om melk te kunnen geven moet de koe ieder jaar een kalf krijgen.
- Koeien grazen 4 tot 9 uur per dag. Een koe in de wei eet per dag zo'n 60-80 kilo gras. De koe slikt haar eten zonder kauwen. Op een rustig plekje boert ze het gras weer op en gaat het herkauwen.
- Het gras moet verteerd worden. Dat gebeurt in vier verschillende magen: de pens, de netmaag, de boekmaag en de lebmaag. Via de darmen worden alle belangrijke voedingsstoffen in het bloed opgenomen en door het lichaam gevoerd. Deze voedingsstoffen komen ook in de uier, waar de melk wordt gemaakt.

- Een koe geeft gemiddeld 25 liter melk per dag. In piekperioden kan een koe wel 40 tot 60 liter melk per dag produceren.
- Koeienbenaming: Als een kalf 1 jaar is geworden noemt men hem of haar een 'pink'. Als een pink drachtig is noemt men haar een 'vaars' en zodra ze gekalfd heeft, heet ze een koe.
- De koeien hebben een oormerk met een nummer zodat er geen twijfel is wie welke koe is.

Kalfjes

- De kalfjes drinken biest. Dat is de eerste melk van de moederkoe. Na ongeveer een week, krijgen zij gewone melk of maakt de boer kunstmelk van melkpoeder dat is aangemaakt met water. Ze krijgen wel vier liter op een dag. Na een maand krijgen zij ook kleine brokjes en hooi. De kalfjes vinden hooi ook lekker. Hooi is gedroogd gras. Als ze nog ouder zijn, krijgen ze kuilgras
- De boer probeert het zo te regelen dat een koe elk jaar een kalfje krijgt. Zes á acht weken voordat de koe een kalfje krijgt, wordt de koe niet meer gemolken. Nadat het kalfje geboren is, gaat de koe weer veel melk geven.
- De boer kan niet alle kalfjes houden. De stierkalfjes worden verkocht aan een bedrijf waar de kalfjes blijven tot ze zwaar genoeg zijn voor de slacht. De vaarskalfjes blijven op de boerderij. Als er teveel zijn, dan verkoopt de boer ze aan andere melkveehouders. De beste kalfjes houdt de boer zelf.
- Kalfjes worden meestal één à twee dagen na de geboorte apart gezet. De boeren doen dit om te voorkomen, dat het kalfje en de moederkoe zich teveel aan elkaar gaan hechten. Als de kalfjes wat ouder zijn, komen ze met meerdere kalfjes bij elkaar in een hok met stro. Stro bestaat uit gedroogde stengels van bijvoorbeeld rogge of tarwe.

Weidevogels

- Alle vogels die vooral op graslanden broeden zijn weidevogels. Nederland is voor weidevogels in West-Europa erg belangrijk. Ons land heeft nog steeds veel kale vochtige weilanden en daar houden weidevogels van. Zo hebben ze ruimte genoeg en kunnen ze met hun snavels makkelijk in de grond prikken om allerlei wormen en insecten op te zoeken.
- Alle grotere weidevogels zijn zogenaamde “nestvlinders”. Als de jongen uit het ei zijn gekropen, verlaten ze binnen een dag het nest. De jongen worden niet gevoerd door de ouders (alleen de scholekster doet dat wel). Ze moeten meteen zelf hun kostje bij elkaar scharrelen. Om ervoor te zorgen dat alle jongen tegelijk het nest verlaten, begint het vrouwtje pas te broeden als alle eieren (meestal 4) gelegd zijn. Vogels zoals merels en huismussen zijn “nestblijvers”.
- Veel weidevogels broeden juist op het moment dat de boer veel werk op het land heeft. Bij het maaien kunnen nesten overreden worden of jonge vogels in de maaimachine terecht komen. Als de koeien in het voorjaar het weiland weer in gaan, kunnen ze bij het grazen nesten vertrappen.
- Er zijn verschillende dingen die boeren kunnen doen om te voorkomen dat ze veel nesten en jonge vogels per ongeluk beschadigen. Rekening houden met weidevogels bij het uitvoeren van werkzaamheden op het land noemt je weidevogelbeheer.
- Tijdens het broeden van de vogels: wanneer de vogels in het voorjaar beginnen te broeden kan de boer goed opletten waar ze zich bevinden. Hij gaat de nesten opsporen en soms helpen vrijwilligers daarbij. Ze zetten dan twee stokken voor en achter het nest. De boer kan dan vanuit zijn tractor zien waar de nesten zijn en kan er dan gemakkelijk omheen werken. Ook kan de boer een nestbeschermer (een dakje van betonijzer) over het nest plaatsen of er schrikdraad omheen zetten. De koeien kunnen dan niet op het nest stappen.
- Als de eieren uitkomen en er jonge vogels op het weiland zijn: Aan het gedrag van de vogels kan de boer zien of ze jongen hebben. Hij kan dan extra voorzichtig te werk gaan als hij maait. Hij kan ook een stuk verderop beginnen. Jonge vogels krijgen dan de kans om te vluchten. Een dag voor het maaien kan de boer ook stokken met plastic zakken in het

weiland plaatsen. De vogels schrikken hiervan en zoeken een andere plek op. Een boer kan ook besluiten later in het seizoen te maaien. De jonge vogels zijn dan al groter en zullen wel wegluchten.

- Jonge vogels zijn erg kwetsbaar. Hun aangeboren gedrag is dat ze bij gevaar niet wegvliegen, maar zich plat tegen de grond drukken en zo klein mogelijk maken. Ze gaan dus niet aan de kant voor een naderende maaimachine.
- Wat kan de boer nog meer doen? De boer kan de slootwaterstand in zijn gebied tussen de 30 en 60 centimeter diep houden. Dan is het land niet te nat en niet te vochtig. Er kunnen dan veel soorten bodemdieren in de grond leven. Weidevogels kunnen daardoor beter aan voedsel komen.
- Veel boeren houden goed bij hoeveel vogels er op hun land broeden. Ook tellen ze hoeveel jonge vogels de eerste weken overleven. Dat doen ze samen met vrijwilligers. Elk jaar noteren ze precies hoeveel nesten er op hun land waren, hoeveel eieren er zijn gelegd en hoeveel jongen er zijn uitgekomen.

